

הדרכת בני משפחה בשלב האקוטי

הוצאת מרכז אדלר לאפזיה תשפ"ד

מרכז אדלר לאפזיה

מרכז שיקום והכשרה ברוח ה-LPAA

החוג להפרעות בתקשורת

המכללה האקדמית הדסה, ירושלים

מרכז אדלר לאפזיה

מרכז שיקום והכשרה ברוח ה-LPAA
החוג להפרעות בתקשורת
המכללה האקדמית הדסה, ירושלים

תוכן עניינים:

3-4 מידע לקלינאית

5-6 מידע על אפזיה

7-8 כלים לתקשורת

מידע לקלינאית

המודל התאורטי על פיו עובד מרכז אדלר לאפזיה מתבסס על שני עקרונות עיקריים:

- גישת ההשתתפות בחיים לטיפול באדם עם האפזיה – Lifa Participation Approach for Aphasia (LPAA) הרואה בעבודה עם בני המשפחה חלק אינטגרלי מהטיפול הניתן לאדם עם האפזיה.
- מודל ה-A-FROM (Kagan, 2011) Aphasia Framework for Outcomes Measurement- מודל זה מתייחס לעבודה עם אדם עם לקות שפתית נרכשת תוך התבוננות בו זמנית על כל המעגלים המשפיעים על יכולת התפקוד התקשורתית שלו – מעגל הלקות, מעגל הסביבה, מעגל ההשתתפות ומעגל הזהות.

למידע נוסף: Neurogenic Communication Disorders and the Life Participation Approach: The Social Imperative in Supporting Individuals and Families (Holland & Elman, 2021)

למה להדריך את בני המשפחה?

מצד האדם עם האפזיה

- ההשפעה שיש לסביבה על התפקוד התקשורתית של האדם עם האפזיה ידועה ונחקרה ב-50 השנים האחרונות.
- ההסתכלות דרך מודל ההשתתפות בחיים מחייבת אותנו לקחת **חלק פעיל** בהדרכת הסביבה של אנשים עם אפזיה כדי להביא לשיפור בתפקוד התקשורתית שלהם.
- מידע ממחקרים שהצלחה התקשורתית תלויה במיומנות הפרטנר.

מצד בני המשפחה

- משפחות של אנשים עם אפזיה מושפעות מהאפזיה ברוב האספקטים של חייהם.
- האפזיה נמצאה קשורה לשינויים שליליים בבריאות הפיזית, הנפשית והרגשית של בן המשפחה, שינויים שליליים בתקשורת, ביחסים, חיים חברתיים, עבודה, טיפול במשק הבית ובמצב הכלכלי.
- נמצא שבני משפחה של אנשים עם אפזיה עשויים לחוות שינויים בתפקידים, קשיים ביחסים בין אישיים, פעילויות מוגבלות ועומס מוגבר בהשוואה למטפלים של אנשים אחרי שבץ מוחי ללא הפרעות בתקשורת.
- במחקר שבדק מה מסייע לבני משפחה של אנשים עם אפזיה לחיות בצורה טובה יותר נמצא שהפקטורים שהשפיעו לטובה היו: תמיכה באדם עם האפזיה, תקשורת, **ראיית הצרכים של בני המשפחה עצמם** ועוד.
- בראיונות עם בני משפחה נמצא כי שותפי התקשורת היו נכונים ואף רצו לקבל מידע וכלים למען תקשורת טובה יותר עם בני זוגם.

• בני משפחה מעוניינים להיות חלק מתהליך השיקום ע"י:

- קבלת תקווה, מידע, תמיכה
- קבלת הדרכה כיצד לתקשר עם בן זוגם ולשמר את מערכת היחסים הזוגית שלהם
- קבלת כלים לשמירה על איכות החיים שלהם עצמם
- קבלת כלים להתמודדות עם אחריות חדשות שנכפות עליהם

מטרות ההדרכה בשלב האקוטי מודל "התמ"כ"

- **הקשבה אמפטיית:** חשוב לזכור שעולם של בני המשפחה התהפך, הם מוצפים וכאובים. לכן, אנחנו צפויים לראות תגובות של כעס, ריחוק, אשמה והאשמה, עצב רב ועוד. רגשות אלו עלולים להיות מושלכים עלינו אך חשוב לזכור שאנחנו לא הגורמים להם.
- **מתן תקווה** שמתבסס על ידע מקצועי ונוירולוגיה: נויורופלסטיות. אנחנו יודעים שלאחר אירוע מוחי תמיד יש שיפור ואין הדרדרות. דגש על כך שהמצב הוא דינאמי. (עד כמה שיפור ועד מתי? שאלת השאלות).

- **מתן מידע** מותאם לשלב ומותאם לאטיולוגיה CVA ול-TBI: מחקרים מראים שבשלב זה בני המשפחה לא מסוגלים לקלוט הרבה מידע. לכן, יש לתת את המידע במנות קטנות ובצורה מותאמת לבני המשפחה הספציפיים.

- **מתן כלים:** דגש על החשיבות במתן של מעט כלים. מתן כלים בסיסיים שייסיעו לבני המשפחה בתקשורת הראשונית ומתן המלצות איך לסייע כפרטנרים ולא כמטפלים.

- בני משפחה רבים מדווחים כי חשוב להם לקחת חלק בתהליך השיקום וכי הם מעוניינים בהדרכה. עם זאת כאמור, היכולת שלהם להכיל מידע בשלב זה, יחסית מצומצמת. ניתן לתת כלים באופן הדרגתי. כמו כן, מתקיימת למידה רבה ממודלינג. אם בני המשפחה יכולים לצפות בטיפול שלכן- זו הזדמנות לתת להם כלים לשיפור התקשורת תוך הדגמה שלכן משתמשות בהם בזמן אמת.

נקודות חשובות במהלך המפגש / מודלינג:

- לשים דגש על ההבדל בין מפגש אבחון והערכה לבין טיפול
- עבודה על הלקות וגם חלקים בהערכה ניתן לקיים דרך שיח בתוך ההקשר
- בשלב הראשוני הרבה פעמים- המטופלים כאובים ולא פנויים עדיין לתהליך השיקום, ניתן לקיים את מפגש ההערכה כמפגש המתמקד בשיח (בהתאם ללקות וליכולות המטופל) מתוך הקשר של שיח ניתן לקבל מידע רב על יכולות וקשיים (לא במקום הערכה מובנית אבל כשלב ראשוני).

מרכז אדלר לאפזיה

מרכז שיקום והכשרה ברוח ה-LPAA
החוג להפרעות בתקשורת
המכללה האקדמית הדסה, ירושלים

מידע על אפזיה

התאימו לכל משפחה (מצורף קובץ נפרד שניתן להדפיס ולמסור למשפחות- רצוי לשלב הדרכה יחד עם המידע ולא רק לתת את דפי המידע- אם ניתן)

מהי אפזיה?

אפזיה הינה לקות שפתית תקשורתית נרכשת המופיעה באופן פתאומי בעקבות פגיעה מוחית ממוקדת. אנשים עם אפזיה הם אנשים שבעקבות פגיעה מוחית (אירוע מוחי/ גידול/ פגיעת ראש) מאבדים ברגע אחד את יכולתם להשתמש בשפה. הם מתקשים לדבר ולכתוב ולהבין שפה מדוברת וכתובה. חומרת הפגיעה משתנה בהתאם למיקום וסוג הפגיעה המוחית.

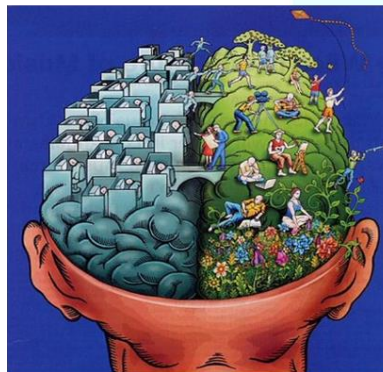
אנשים עם אפזיה חווים קושי להביע את מחשבותיהם ורצונותיהם והתקשורת עם הסביבה הופכת לאתגר עבורם ועבור בני משפחתם. למרות קשיי השפה, הרצון לתקשורת בין אישית וחברתית אינו נפגע, דבר היכול להביא לתסכול של האדם ושל סביבתו.

הפגיעה השפתית והתקשורתית נגרמת בעקבות פגיעה מוחית באזורים מסוימים במוח איזורי המח השונים אחראיים על תפקודים שונים:

ימין שמאל

ש
פ
ה

דיבור
הבנה
כתיבה
קריאה
מחוות

תפיסה
ויזואלית
אומנות
מוסיקה

לכן, פגיעה באיזורי השפה בצד השמאלי של המוח, תגרור בדרך כלל להופעת אפזיה.

מרכז אדלר לאפזיה

מרכז שיקום והכשרה ברוח ה-LPAA
החוג להפרעות בתקשורת
המכללה האקדמית הדסה, ירושלים

חשוב להבין שבמקרים של אפזיה הליקוי השפתי יבוא לידי ביטוי בארבעת ערוצי השפה:

כתיבה

קריאה

הבנת שפה
מדוברת

דיבור

אפזיה היא ספקטרום ולכן הפגיעה תהיה שונה בכל ערוץ ובין כל אדם.
אפיוני הפגיעה השפתית וחומרתה משתנים בהתאם ל:

- חומרת הפגיעה המוחית
- מיקום הפגיעה המוחית
- סוג הפגיעה המוחית

כמה דגשים חשובים:

1. לא צפויה הדרדרות לאחר הפגיעה המוחית- להפך- במרבית המקרים נצפה לשיפור בעקבות הפלסטיסיות של המוח.
2. אפזיה היא פגיעה בשפה, לא באינטליגנציה
3. הרצון של אדם עם האפזיה להיות חלק משיחה- נשאר

מידע נוסף ניתן למצוא [בסרטון "מה זו אפזיה?"](#) ביוטיוב ובאתר [מרכז אדלר לאפזיה](#).
לפרטים ניתן ליצור קשר עם המרכז בטלפון 02-6291309 או באימייל adleraphsia-cent@hac.ac.il

כלים לתקשורת

ניתן להתאים לכל מקרה/ לסמן עם בן המשפחה מה רלוונטי עבורם. מצורף גם כקובץ נפרד

כיצד נעזור לאנשים עם אפזיה להביע את עצמם?

- ✓ השתמשו בשאלות סגורות של כן/לא
- ✓ תנו אפשרויות בחירה כתובות
- ✓ הקשיבו לאינטונציית הדיבור של האדם שמולכם
- ✓ הסתמכו על הבעות הפנים של האדם שמולכם
- ✓ השתמשו בעזרי תקשורת*
- ✓ סבלנות. אפשרו לאדם שמולכם לקחת את הזמן כשהוא מנסה להסביר את עצמו

כיצד נעזור לאנשים עם אפזיה / קושי תקשורתי להבין אותנו?

חשוב להדגיש- כאשר קיים קושי בדיבור ייתכן שיהיו קשיים בהבנה בגלל פגיעה בשפה/ קשיי קשב וריכוז ועוד.. ולכן

- ✓ צמצמו רעשי רקע
- ✓ השתמשו בדף ועט- כתבו מילים מרכזיות בשיחה- כדאי להדגים
- ✓ דברו במשפטים קצרים
- ✓ דברו באופן טבעי
- ✓ הקפידו על קצב דיבור איטי (אך לא איטי מדי)
- ✓ סבלנות. תנו לאדם זמן להבין אתכם

*עזרי תקשורת- מומלץ לדבר על כך עם בני המשפחה רק כאשר מתאים שימוש בעזרי תקשורת יכול לסייע לכם בתקשורת עם בן המשפחה שלכם בשלב הראשוני. להלן קישור לאתר אומ"ר בו תוכלו למצוא לוחות תקשורת מתאימים.

[/https://www.ami.org.il/augmentative-communication/about/omerboards](https://www.ami.org.il/augmentative-communication/about/omerboards)

כמו כן, מצורף קישור לסרטון הסבר של מרכז אומ"ר על תקשורת עם בן המשפחה

[/https://www.ami.org.il/augmentative-communication/guide/interactive](https://www.ami.org.il/augmentative-communication/guide/interactive)

מידע נוסף תמצאו באתר מרכז אדלר לאפזיה :

בחוג להפרעות בתקשורת המכללה האקדמית הדסה

מרכז אדלר לאפזיה

מרכז שיקום והכשרה ברוח ה-LPAA
החוג להפרעות בתקשורת
המכללה האקדמית הדסה, ירושלים

סיוע נוסף ע"י צוות מרכז אדלר לאפזיה- במקרים ספציפיים / ברמת המחלקות

ניתן לפנות אלנו דרך :

• טלפון : 02-6291309

• אימייל מרכז אדלר : adleraphasia-cent@hac.ac.il

אימייל דפנה אולניק מנהלת המרכז -לצרכים דחופים : dafnaolenik@gmail.com